
KRÓNIKA

KÖNYVHÓNAP—KÖNYVVÁSÁR
Október 15-én kezdődött és november 15-éig tartott az idei könyvhónap. A központi rendezvényeket ezúttal Crna Gorában tartották. Az országos könyvhónap Cetinjében nyílt meg, az 1981. évi Njegoš Irodalmi Díjat Josip Vidmar szlovén írónak történő átadásával. A központi könyvhónapi rendezvények műsorán ezenkívül *Az írott szó Crna Gora területén a legrégebb időktől napjainkig* címmel kiállítás, továbbá számos irodalmi est, kerekasztal-értekezlet és kamera előtti beszélgetés szerepelt.

A könyvhónap vajdasági rendezvénysorozata Deliblátón kezdődött október 18-án a Nolit mezőgazdasági kiadványainak kiállításával, valamint a deliblátói helyi közösség könyvtárának megnyitásával. Az idei vajdasági könyvhónap ünnepélyes megnyitója Kovinban volt, a vajdasági könyvkiadók kiállításának megnyitójával egyidejűleg.

A szokásos időben, október utolsó napjaiban nyitotta meg kapuit a sorrendben 26. belgrádi könyvvásár. A hivatalos adatok szerint az idén 180 hazai és a negyven, többnyire az el nem kötelezett országokból érkező 70 kiadó mintegy 100 000 könyvet állított ki. Szembeülvő volt, hogy kevesebb új hazai kiadványt láttunk mint régebben, továbbá a luxuskivitelű csökkenése és az aránylag sok könyvmakett, ami azt jelenti, hogy számos könyv nem készült el időre. A legizgalmasabb kiadói vállalkozás díját ezúttal a belgrádi Rad kiadó érdemelte ki Dimitrije Tucović összegyűjtött

munkáinak eddigi tíz kötetével. Ugyancsak jelentősnek minősült Bocaccio műveinek kiadása a zágrábi Liber gondozásában és a Komunist valamint a titogradi Pobjeda kiadó közös vállalkozása Veljko Vlahović összegyűjtött műveinek hét kötetben való megjelentetése. De nyilván ide kell sorolni a belgrádi Prosveta új sorozatait is, elsősorban Andrić műveinek tizenhét kötetét, valamint Petar Petrović Njegoš hétkötetes összes műveit. Ugyancsak ez a kiadó az *Összegyűjtött művek* sorozatában adta közre Borisav Stanković, Branislav Nušić és Branko Ćopić alkotásait és jelentette meg nyolc könyvben Oskar Davičo költszetét. Ugyanakkor a beígért öt új regény közül mindössze kettő Petar Sarić és Marina Kosčić jelent meg, a verseskötetek közül pedig Stevan Raičković lesz minden bizonnyal a legkeresettebb. Az ugyancsak belgrádi Nolit Aleksandar Tišma regényeit és Vasko Popa verscseit adta közre több kötetben, de nagy érdeklődést keltett a tizenkét kötetes Sartre-sorozat első nyolc kötete is. Itt jelent meg Miloš Crnjanski *Knjiga o Mikelandjelu* című eddig csak részleteiben ismert könyve is. Visszatérve Tišmához, új regényével is találkozunk, de azt nem eddigi kiadója a Nolit, hanem a titogradi Pobjeda adta ki *Begunci* (Szökevények) címmel. A vásárra hozott verseskötetek közül egyébként a Slovo ljubve *Ex libris* versorozata érdemel külön figyelmet. Tíz költőtől (Vojislav Ilić, Sima Milutinović Sarajlija, Aleksa Šantić, Vladimir Nazor, Milan Rakić, Tin Ujević, Oton Župančič, Miloš

Crnjanski és Momčilo Nastasijević) hoz válogatást. Mint az ilyen rendezvényeken mindig ezúttal is nehéz áttekinteni mindazt, amit a kiadók kínálnak. A belgrádi könyvvásár régi hibája a nehéz áttekinthetőség, a vásárra hozott könyvek egyfajta rendszerbefoglalása és aszerint való tárlása, vagy egy egységes katalógus még mindig csak óhaj. Ha a kiadványokat valóban semmilyen elv szerint sem lehet ilyenkor rendezni, rendezetnek látszik (végre) a jogvédő kimutatás, miszerint 1945 és 1975 között a jugoszláv írókat pontosan harminc nyelvre fordították. 250 írónk 1712 műve jelent meg ezidőtájt a világban. Legtöbb mű, mintegy 1100 címszó, a kelet-európai országokban jelent meg, 540 pedig a nyugatiakban, beleértve az Amerikai Egyesült Államokat és Kanadát is. Legtöbb jugoszláv irodalmi alkotást (374-et) Csehszlovákiában jelentettek meg, majd a Szovjetunió következik 287, az NDK 144 és Magyarország 137 művel. Andrić művei közül fordítottak legtöbbet. Nobel-díjas írónktól az említett három évtizedben 209 fordításkötet jelent meg, öt Krleža követi 85 művel, majd Miodrag Bulatović következik 64, Branislav Nušić pedig 59 művel.

ELIAS CANETTI KAPTA AZ IDEI IRODALMI NOBEL-DÍJÁT. Az író vagy eredeti, vagy egyáltalán nem író — mondta egyszer valahol Elias Canetti, az 1981. évi irodalmi Nobel-díj nyertese. S ez a kijelentése oly beszédesen árulkodik irodalomfelfogásáról. Ennek megfelelően Canetti valóban eredeti jelenség a világirodalomban, mind témáiban, mind pedig nyelvén és stílusában. Amit pedig elmond olvasóinak, ami valamennyi művéből a sorok közül árad, az mélyen emberi, úgyszólván profétikus erejű és egyúttal kijózanító. A magánmitoszok életveszélye-

sek, az emberi szellem nem szakadhat el a realitástól, a hatalom túlkapásai kataklizmához vezetnek, a civilizáció és műveltség veszedelmében forog — üzeni műveiben Canetti.

Fő műve, kétségtelenül, az 1960-ban napvilágot látott *Tömeg és hatalom* című szociológiai nagyesszé. Társadalomtudományi előjelű tömeglélektani tanulmány ez, amely azonban nem nélkülözi a filozófiai megfontolásokat sem. Érdekes módon mutat rá arra is, hogy a gazdasági bajok, például az infláció, milyen hatással vannak a tömegre. Megmutatja a hatalmi gépezet működését és a hatalom gyakorlásának eltorzulásait. Húsz évig dolgozott ezen a fundamentális művén, melynek csak a szerző gondolatait és megfigyeléseit tartalmazó jegyzetanyaga több kötetre rúg.

Másik jelentős írása az 1935-ben megjelent *Die Blendung* (Káprázat, 1973.) című regénye, a jelenkori német nyelvű irodalom egyik legjelentősebb alkotása. Szerbhorvátul *Zaslepljenost* címmel 1979-ben jelent meg két kötetben.

A *Káprázat* az elidegenedés, az elmagányosodás és a rettegés regénye. Főhőse Peter Kin világhírű sinológus, aki huszonegyezer kötetes könyvtárának magányában éli remeteéletét és írja a világot kíméletlenül ostorozó filozófiai írásait. Nyugtalanosága a harag, szégyenérzet és bánat érzelmeiktöréseiben nyilvánul meg. Az elmagányosodott egyén katasztrófája az, amelynek ürügyén Canetti közelíthet látomásait, hogy milyen társadalmi bajok fenyegetik a világot. A mai ember világa veszélyben van, a társadalom deformálódott, az önmagunkról alkotott tudatot pedig számtalan lelki sérülésünk határozza meg — mondja Canetti, s ezzel — a regény megjelenése idejében — mintegy előrevetíti a későbbi történelmi valóságot.

Canetti egyéb művei is hasonló témakörűek, azzal, hogy a mítoszok, a vallás, a történelem, sőt a lélektanon belül gyakran a patológia területét is érintik. Főbb művei: *Hochzeit (Esküvő, dráma, 1934)*, *Die Befristeten (Akkik haladékot kaptak, dráma, 1952)* *Welt im Kopf (Világ a fejben, válogatás, 1962)*, *Die Stimmen von Marrakesch (Marokkói hangok, útirajz, 1968)*. Ugyancsak figyelmet keltett két önéletrajzi könyve *A megmentett nyelv (1977)* és *A fáklya a fűben (1980)* is.

Életútja sem érdektelen. Bulgáriában született spanyol zsidó családban 1905-ben. Később az angliai Manchesterbe, onnan édesapja halála után Bécsbe kerül. A gimnáziumot Frankfurtban végzi, vegyészeti tanulmányait pedig a bécsi egyetemen. 1938-ban, az Anschluss után Londonba emigrál, s azóta felváltva Londonban és Zürichben él. Gyermekkorának nyelve a 15. századi archaikus spanyol, később, a család költőzködéseinek megfelelően, anyanyelvi szinten beszél angolul és németül. Ez utóbbi nyelven ír. A Berlini Művészeti Akadémián, a Német Filológiai és Poétikai Akadémia rendes tagja, a Bajor Akadémia levelező tagja. Világjáró és világgölgár.

AZ A-MOLL MISE A BITEF LEGJOBB ELŐADÁSA. Tekintettel arra, hogy a következő számunkban Gerold László a rendezvényről kritikai elemzést ad az idei Belgrádi Színházi Fesztiválról ezen a helyen csupán ennyit: A 15. BITEF nagydíját a Danilo Kiš *Borisz Davidovics síremléke* című elbeszéléséből készült *A-moll mise* című színpadi játék kapta Ljubiša Ristić rendezésében, a ljubljanoi Mladinsko Gledališče előadásában. Különdíjban részesült Mrozek *Gyalogszerrel* című darabja (előadta a Varsói Drámai Színház), valamint Shakespeare *Szentivánéji álom*

című darabja (Lindzi Kemp rendezése, s az ő londoni szintársulatának előadása).

A Politika napilapnak a legjobb rendezésért kitűzött díját szintén Ljubiša Ristić kapta az *A-moll miséért*. A Moda divatlapnak a legjobb jelmezért kijáró díját pedig Lindzi Kemp nyerte el a *Szentivánéji álom* jelmezeiért.

A közönség díjai: első Mrozek *Gyalogszerrel*, második az *A-moll mise*, harmadik a *Szentivánéji álom*, és így tovább. Érdekes, hogy a zenicai színház *Borisz Davidovics síremléke* című produkciója, amely az idén Sterija-díjat kapott a közönség értékelésében, a 9., utolsó előtti helyre került.

KÜLFÖLDI MŰVELŐDÉSI KAPCSOLATAINK. Szergej Knajger, a JSZSZK Elnöksége elnökének, valamint Sandro Pertini olasz köztársasági elnök védnökségével, október 26-a és 29-e között nemzetközi szimpóziumot tartanak *Dante és a szlávosság témájára*. Ez az egyik legnagyobb nemzetközi rendezvény Dante halálának 660. évfordulója alkalmából.

Október folyamán Hans Ditrich Genscher nyugatnémet külügyminiszter és Josip Vrhovec szövetségi külügyi államtitkár Ljubljanában megnyitotta a Német Szövetségi köztársaság jugoszláviai művelődési napjait, a nyugatnémet művészet és kultúra eddigi legjelentősebb rendezvényét hazánkban.

Október 12-étől 16-áig több német művészcsoport, szölista, író és publicista lépett közönség elé Ljubljanában. Ezenkívül kerekasztalértekezletet is terveznek a két ország kimagasló újságíróinak, művelődési és közéleti dolgozóinak részvételével.

A két ország művelődési együttműködésének keretében Jugoszláv művelődési napok címmel, hasonló szemle volt 1978-ban Dortmundban.

SZLOVÉNIAI MŰVELŐDÉSI NAPOK VAJDASÁGBAN. Október 26-án Újvidéken megkezdődtek, s november elejébe is belenyúlnak a szlovéniai kultúra napjai. Szép hagyomány bontakozik ki a szemünk előtt: az elmúlt évben tartományunk művelődése mutatkozott be legnyugatibb köztársaságunkban, az idén pedig a szlovének viszonzózzák ezt a látogatókat. Újvidéken kívül Zrenjanint, Szabadkát, Zombort, Pancsovát, Kovačicát, Versecet, Mitrovicát, Futakot és Rumát is felkeresik.

Gazdag és sokrétű anyaggal érkeztek a vendégek, kiállításaikra, filmjeikre, színházi előadásaikra, irodalmi estjeikre, zenei előadásaikra érdemes fokozott mértékben odafigyelni. Könyvkiállításuk például nemcsak a szlovén nyelven megjelentetett kiadványokat prezentálja, de képet ad az ottani magyar és olasz nyelvű könyvkiadásról is.

Igen érdekesnek ígérkezik a SZLOVÉN IFJÚSÁGI SZÍNHÁZ újvidéki és zrenjanini vendégszereplése. Mint ismeretes, az idén ez a színház az *A-moll* misével érdemelt ki országos elismerést. Ez alkalommal a százötven évvel ezelőtt született szlovén író, Fran Levstik *Martin Krpan* című művével lép közönség elé. Alkalmunk lesz hallani a ljubljanei *Tome Tomšić Akadémiai Énekkart*, a *Szlovéniai Zenekedvelő Ifjúságot*, a *Szlovén Filharmóniát*, látni a *France Marolt Akadémiai Folklóregyüttest*.

A kiállítások közül minden bizonnyal az újvidéki Vajdasági Múzeumtan megnyíló *Szlovénia népművészete* című válogatás tarthat legnagyobb érdeklődésre számot, valamint a Matica srpska galériájában bemutatásra kerülő *A romantikától az impresszionizmusig* és a *Modern szlovén grafika* című kiállítás.

Író—olvasó találkozók keretében Újvidék, Szabadka és Versec polgárai találkozhatnak a Szlovéniából érkezett írókkal és költőkkel.

Tartományszerte filmvetítések, fotókiállítások, tanácskozások teszik még gazdagabbá és emlékezetesebbé a szlovéniai művelődési napokat, amelyek nagymértékben elősegítik, hogy a köztársaság és a tartomány nemzeti és nemzetiségi egymás kulturális értékeinek megismerésével még közelebb kerüljenek egymáshoz.

DIJAK ELISMERÉSEK. A fennállásának 120. évfordulóját ünneplő újvidéki Szerb Nemzeti Színház új épülete előtt leleplezték Jovan Sterija Popović drámaíró és Petar Dobrinović legendás híró színész életnagyságú szobrát. A 175 évvel ezelőtt született Sterija szobrát Marija Ujević zágrábi, Dobrinovićét pedig Milanko Mandić készítette. A szoboravató ünnepségen a színház tanácsa nevében Jovan Djordjević emlékéremmel tüntették ki Radovan Vlajkovićot Vajdaság Elnökségének elnökét és Jovan Dejanovićot Újvidék városelnökét az új színházépület és a színház fejlődése érdekében tett erőfeszítéseikért.

Október 17-én Temerinben a Szirmai Károly emléknapon átadták az íróról elnevezett irodalmi díjat. Az elmúlt két évben megjelent szerbhorvát nyelvű novella és elbeszéléskötetek közül a bíráló bizottság Milica Mičić Dimovszká *Poznanica (Ismerősök)* című kötetét tartotta a díjra leginkább érdemesnek.

Ugyancsak október folyamán ítéltek oda és osztották ki az idei Nagypáti-Kukac Péter képzőművészeti díjat. Ebben az elismerésben ezúttal Zsáki István topolyai festőművész részesült. Díjazása alkalmából nagyszabású kiállítása nyílt Topolyán.